

ישיבה בארץ ישראל בזמנינו אם היא מצוה - שיעור 323

I. אי הוי מצוה או אינו מצוה

(א) מקור הענין - מצוה לישוב בא"י שנאמר וירשתם אותה וישבתם בה (דברים י"ז - כ"ט) ושקולה ישיבת א"י כנגד כל המצוות (ספרי ע"ט) וכל הדר בא"י שרוי בלא עון (כתובות ק"ח). וכל הדר בא"י דומה כמי שיש לו אלוק וכל היוצא לחו"ל כאילו עובד ע"ז (רמב"ם מלכ"ס ה - י"ז) ואפילו המהלך בה ארבע אמות זוכה לחיי עולם הבא (ע"ט) וכל השוכן בא"י עונותיו מחולין וכאילו קיבל עליו מלכות שמים (ילקוט שמעוני ויקרא כ"ה - תרס"ו) ומפני ששם הר אלוקים וזה היסוד העיקר (שו"ת ציץ אליעזר י"א נסדקן)

(ב) מצוה חיובית - דעת הרמב"ן שהמצוה ישוב הוא מצוה חיובית שהוא בכלל מצות כיבוש הארץ שנאמר והורשתם את הארץ וישבתם בה (צמדז"ג - ג"ג) והיא מצוה הנוהגת לדורות אפילו בזמן הגלות שכן היה מעשה ברבי אלעזר בן שמוע וחבריו שהגיעו לצידדן וזכרו את א"י (עיי'ן שו"ת יחזה דעת ה - ג"ז) ונשאר הרמב"ן כצ"ע על הרמב"ם שלא נמנה מצות ישוב בא"י בתרי"ג מצות

(ג) אינו מצוה בזמנינו - דעת רבינו חיים הכהן (תוספות כתובות ק"י: ד"ה הוא חומר) דעכשיו אינו מצוה לדור בא"י כי יש כמה מצות התלויות בארץ וכמה עונשין דאין אנו יכולין ליזהר בהם וכ"כ בספר מגלת אסתר שדעת הרמב"ם דאין מצות ישוב בא"י נוהגת לאחר גלות ישראל מאדמתם וכ"כ הטור בשם המהר"ם מרוטנבערג דאין מצוה בזמנינו והבבלי (כתובות ק"י:) קאמר רק בזמן הבית אבל הירושלמי קאמר אחר החורבן (אבאר) והטור חולק עליו והב"ח פסק כהמהר"ם ועוד יש ראייה מתשובת הרא"ש (י"ז) ובשו"ע (אה"ע ע"ה) פסק כהטור ועיי'ן בבית הלוי (ז - סו"ס ג) ועיי'ן בהגר"א (ע"ט סק"ז) וכ"כ הבאר משה (ז - דף של"ט) והיחזה דעת (ה - ג"ז, ו - ס"ט) והחלקת יעקב (ח - פ"ח) וכ"כ המשנה הלכות (צכמה תשובות) דיש מצוה ועיי'ן עוד ויאל משה (מאמר על ישיב ארץ ישראל)

(ד) מצוה קיומית - עיי'ן באג"מ (אה"ע ח - ק"ז) דרוב הפוסקים סברי דהוא מצוה אבל פשוט שאין זה בזה"ז מצוה חיובית שעל הגוף דא"כ אסור לדור בחו"ל ולא הוזכר איסור אלא על הדר בא"י שאסור לצאת ע"מ לשכון בחו"ל (רמב"ם מלכ"ס ה - ט) וגם זה רק איסור דרבנן דאם יש איסור תורה הי"ל להרמב"ם לומר סתם אסור לשכון בחו"ל אא"כ חזק הרעב בא"י מ"מ יש מצוה קיומית בזמנינו ולכן יש לחוש לחשש של רבינו חיים הכהן (כתובות ק"י: תוספות ד"ה הוא חומר) שיש עונשין בישיבה שאין אנו יכולין ליזהר בהם ורק בזמנינו ניתוספו חלק חשוב מכלל ישראל בא"י (אג"מ יו"ד ג - קכ"ז)

(ה) מצוה דרבנן בזמנינו - עיי'ן בספר פאת השלחן (ח - סק"ח) דרק בזמן הבית היה מצות ישוב בא"י מן התורה אמנם האג"מ (ה"ל) כתב דלא שייך שיהיה תקנה מדרבנן לדור בא"י שלרוב ישראל לא היה אפשר לקיים ואף אם נימא שתיקנו אין תקנתם כלום דהרי לא פשטה אפילו למיעוט ורק בזמנינו אחר המלחמה ניתוספו לא"י

II. שאלות הנוגעות לענינינו תלוי בדיעות הנ"ל

(א) אם מצוה לראות ארץ ישראל - דעת האג"מ (יו"ד ג - קכ"ז) דמצות ראייה פשוט וברור שהוא דוקא כשהבית הבחירה בנוי והבאים בזמנינו בג' רגלים הוי רק זכר

בעלמא וכ"כ רבו של הכנה"ג שהוא המהרי"ט (ז - כ"ח) דלהרמב"ן כשלא מתיישב בא"י אינו מקיים מצות ישוב בא"י ועיין עוד בשו"ת משנה הלכות (ג - קפ"ט) והמאמר דכל המהלך ד' אמות בא"י ליכא מצות עשה רק זכות בעלמא (או רק בזמן המקדש)

(ב) לשמוע לאביו כשמצוהו שלא לעלות לא"י - עיין בשו"ת יחיה דעת (ג - ס"ט) דכתב בכל דבר שיש בו מצוה לא ישמע לאביו שכבוד המקום קודם (שו"ע י"ד ר"מ - ט"ו) וזה לשיטתו שיש מצוה בזמן הזה אבל אם אין מצוה בישוב יש ודאי מצוה בכיבוד אב ועיין בשו"ת ציץ אליעזר (י"ד - ע"ג) שהביא דעת התשב"ץ דמותר לצאת מא"י לחו"ל מפני כיבוד אב ואם וא"כ דן מינה בק"ו שלא היה מתיר לעקור מחו"ל ולעלות לא"י לבטל מצות כיבוד או"א אלא היה סבר להיות בשב ואל תעשה ולא לעלות ודלא כהמבי"ט (ח - קל"ט) ועוד הביא שם בעל הפלאה בספר פנים יפות (ע"ט ר"פ לך לך) דדרש לך אני פוטר מכיבוד או"א דאם אביו בחו"ל אין מצות עליית הבן לא"י דוחה מצות כיבוד אביו ודוקא לך אני פוטר משום דתרח אינו עושה מעשה עמך אבל לאחר אין מצות עליית א"י דוחה מצות כיבוד או"א והתורה גלתה דשונה מצות ישוב בא"י משאר מצות התורה ובספרו המקנה (קדושין ל"ח:) כתב דאברהם שאני שהיה דינו כגר שנתגייר אבל לאחר אסור להניח כיבוד אביו ועוד כתב הציץ אליעזר כהאג"מ (א"ע ח - ק"ג) דישוב בא"י רק מצוה קיומית ומצוה זו אינו דוחה כיבוד או"א ועוד הביא ראייה מספ"ק דמגילה גדול ת"ת מכיבוד אב שיעקב לא נענש ומקשה דמאי רבותיה דת"ת אפילו כל מצות ותירץ ביטול כיבוד אב בשאר מצות מותר רק לשעה משא"כ ת"ת מותר אפילו י"ד שנים כיעקב ולכן אין היתר לעלות לא"י להרבה שנים רק ללמוד תורה (אם יותר טוב שם)

(ג) בזמנינו איסור גמור ליתן רשות לבנותינו לעלות לא"י לימוד שם או לטייל שם שאין שום מסורה לזה לעשות בנותינו הפקר לכל דבר רע וצריך השגחה יתירה בזמנינו (ד"ע)

(ד) לבקר א"י לשבוע או שבועיים - עיין בשו"ת מהרי"ט (ז - כ"ח) דלא הוי מצוה שאין עיקר המצוה בעליה אלא בישובה כמו שהביא הרמב"ן לכן מי שנדר ללכת לא"י דע שיש לאותו נדר התרה ולא הוי בכלל נדר לדבר מצוה והריב"ש (ק"ח) והתשב"ץ (כ"ח) סברו דעלייה הוי מצוה שהדר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלוך וכל ההולך ד' אמות בא"י מוכתח לו שהוא בן עוה"ב ואפשר שזה רק זכות ולא בגדר מצוה ואולי שגם זה קודם החורבן ולא אחר ועיין עוד שו"ת משנה הלכות (ג - קפ"ט)

(ה) מי שנדר ללכת לא"י דע שיש לאותו נדר התרה - תשובת הרא"ש (י"ג) משמע שסבר כרבינו חיים דאינו מצוה או שהוא רק מכשירי מצוה

(ו) יושבי א"י קודמים ליושבי חו"ל בנתינת צדקה שנאמר כי יהיה בך אביון בארץ לפי שהם מקיימים מצות ישיבת א"י וצ"ע

(ז) מי ששהה עם אשתו עשר שנים ולא ילדה יגרשנה אינו נוהג אלא בא"י שבחו"ל י"ל שבעונש דירה בחו"ל לא זכה לפריה ורביה (סמ"ג ע"ג מ"ט) וצ"ע להשיטה דאין איסור לדור בחו"ל

(ח) ובענין קבורה בא"י לבן חו"ל הכל תלוי אם יש מצוה בישיבה בא"י לכן הקבורה הוי כפרה לרבי אלעזר ואם לאו אין צריך כפרה ולענין גלגול בתחיית המתים יש חולקין על כל זה ועיין בשיעור 322

וכל הנ"ל צריך שאילת חכם